

Virgil TÂNASE

Celine despre Leningrad

Résume

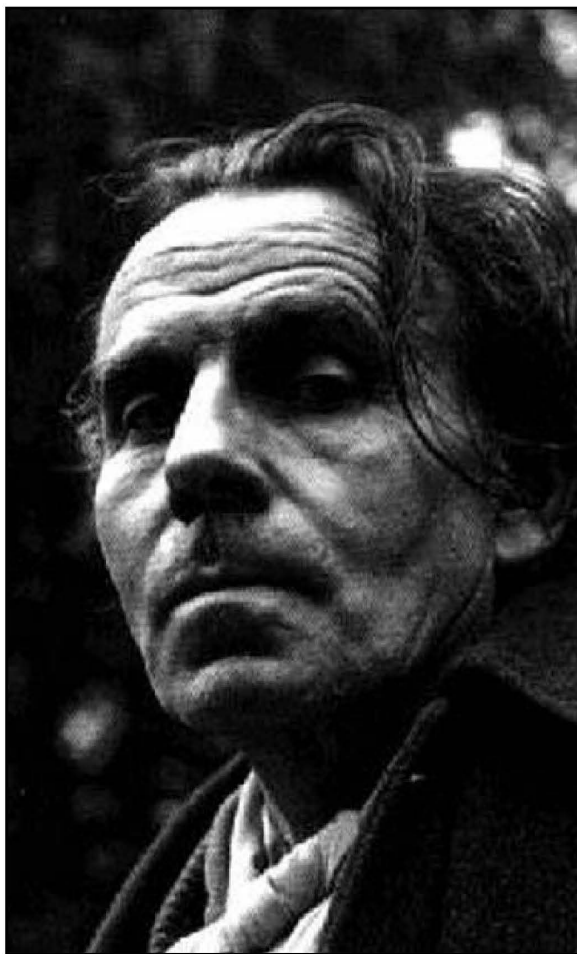
Le fragment est une partie du journal parisien de l'auteur, qui parle de la découverte des textes de Céline sur Leningrad. On offre au lecteur un morceau de la vie et la société leningradistes.

Descopăr aproape din întâmplare, la câteva luni după o lungă ședere în Rusia – pe care n-o cunoscusem până acum decât « printre picături », hărțuit de griile spectacolelor pe care le prezentam în turneu, de cele ale participării la diferite conferințe sau colocvii – textele lui Céline despre Leningrad. Și regăsesc, spuse cu o forță impresionantă, printr-un fel de interjecții literare, de imagini exclamative, senzațiile pe care le-am avut în acest oraș care nu mă încântă – Céline îl consideră cel mai frumos din lume, în genul « Viena, Stockholm, Amsterdam » - dar căruia nu se poate să nu-i recunoști un fel de măreție geologică, o înfruntare tulburătoare a pământului cu apa, a stepei cu cerul, a Răsăritului cu Occidentul : « Neva. Desfășurându-se la nesfârșit, mereu... spre larg, vânat... cerul... marea... gura căscată a fluviului... la nesfârșit... marea se năpustește peste noi... peste oraș. Îl ține în palmă, marea !... străvezie, fantastică, încordată... în mâinile ei... cât țin cheiurile... tot orașul o încrâncenare... palate... și alte palate. Dreptunghiuri dure, cupole, marmură, enorme bijuterii dure, pe malul apei livide. Cerul marelui Nord mai sticlos, și mai străveziu decât enormitatea fluviului, nu mult, o nuanță, năuc... alte clopotniți... douăzeci de perle de aur alungi... plânse din cer... Și-n fine Amiralitatea, feroce, țeapănă, împunge firmamentul... Alte douăzeci de bulevarde... alte deschideri, perspective, spre un spațiu mereu sporit...

din ce în ce mai aeriene... Dus de val, oarașul năpădește cerul..., se desprinde de pământ... Se avântă de peste tot... Oraș pe măsura cerului ! Cer de ghiață, oglindă infinită... Case până la pierzanie... Vetuste, gigantice, zbârcite, perforate, prăbuște sub povara unui trecut imens... »

Tradus în rusă de Elsa Triolet, *Voyage au bout de la nuit* a fost publicat în tiraje de masă dar drepturile de autor, considerabile, nu pot fi cheltuite decât pe loc, în Uniunea sovietică. Céline, ridicat în slăvi de însuși Jdanov la ultimul congres al scriitorilor sovietici, ajunge la Leningrad la sfârșitul lui august 1936. Nu este un invitat oficial, închis într-o rezidență pentru oaspeții de vază, din care nu se iese decât pentru programul prestabilit. Firește, « Comitetul pentru legăturile cu străinătatea » îl dă în grija unui ghid, Natalia, a cărui misiune este deopotrivă de a-i « explica » realitățile sovietice și de a-l supraveghea, dar libertatea de care dispune este mult mai mare decât cea a altor scriitori francezi care se perindă la acea vreme prin țara sovietelor. Céline, care a fost dintotdeauna un om sărac, trage la cel mai fatuos hotel de pe miticul Nevskii Prospekt, Hotelul Europa, închiriază o mașină Packard pentru traseele mai lungi și timp de o lună bate Leningradul în lung și-n lat.

Nu-l atrag colecțiile muzeului Ermitaj, ci piața imensă din fața palatului : « velodrom pentru elefanți unde poți rătăci vo două brigăzi fără măcar să-ți dai seama... Iar în

jur un zgârâie nori prăvălit, culcat, desfășurat în evantai, cu cinci mii de găurele, ferăstruici și orificii... biroul țarilor » ; privește uluit catedrala Maicii Domnului de la Kazan « lățindu-și umbra pe douăzeci de străzi, pe-un întreg cartier, cu aripele-ntinse peste un stol de coloane... », și, dincolo de Neva, fortăreața Petru și Pavel : « făcută ghem, pironită pe insulă de înspăimântătoarea catedrală care adăpostește mormintele țarilor, toți măcelăriți. Cocardă din piatră de pușcărie, încremenită, străpunsă de-un îngrozitor pumnal de aur, tot numai ascuțit, sulița unei biserici pentru o parohie de asasi-nați... ».

Iar seara, seară de seară, teatrul Kirov, fostul Mariinskii. Céline e fascinat. De sală, care i se pare cea mai minunată din câte a văzut : « O minune ! Gen mamut..., grațioasă, mamut grațios, aerian slavă Domnului, de-un albastru ca al cerului, pas-

tel cu fir de argint. Balcoane cearcănuite, franjuri azurii, în cascadă. Candelabrul, nebuloasă de stele... Dedesubt paianjenis de ramuri de-o culoare asfinție, lemnării răsucite, catifele în tonuri dulci, poezia fotoliilor... » De calitatea spectacolelor de operă : vede *Dama de pică* de vreo patru ori. Și mai ales baletul : o muzică de orgă, i se pare, scrisă cu corpurile dansatorilor. Céline, se știe, are o slăbiciune pentru balet, și mai ales pentru balerine. Fantasmează. Ar vrea... Scurt pe doi, Natalia, îi obține o întrevedere cu directorul teatrului Kirov. Scriitorul francez laudat de Jdanov e primit în sale de consiliu, în prezența a vreo douăzeci de personalități ale teatrului : balerini, consiliul de conducere, biroul de partid, etc. Timp de o oră, înflăcărat – « sunt când decorul, când orchestra, când corpul de balet... » - Céline le expune subiectul pe care îl propune : o istorie cu demoni, cu balerine ieșite de-a dreptul din iad, cu țărani care-și lasă satul, vrăjiți de aceste femei infernale, cu o țărăncuță care, părăsită de iubitul ei, se omoară dar vine totuși de pe lumea cealaltă ca să mai danseze o dată cu el, etc. La sfârșit, directorul exprimă opinia generală : totul e foarte bine și frumos, dar unde e « mesajul social » ?

Când Céline vrea să plece la Moscova, Natalia îl îndeamnă să renunțe. Scrisorile pe care le trimite în Franța și chiar cărțile poștale – nici măcar nu trebuie să le dezlipești ca să le citești – nu fac elogiul regimului sovietic, din contră. Céline a văzut și a aflat destule ca să înțeleagă că e înțelept să urmeze sfatul ghidului său. Păcat. Atât de diferită, de-o grandoare mai tainică, crescută firesc din inima Rusiei și purtând până-n floare seva acestei civilizații de-o altă plămadă decât cea a occidentului, Moscova ar fi putut prilejui pagini încă și mai uimitoare. Simt un fel de frustrare în primul rând literară.

Într-adevăr, ochiul nostru parcă privește a doua oară atunci când cuvintele – cele ale scriitorului, mai potrivite decât ale noastre – scot lucrurile din învălmășeala simțirii și le dau un nume, un nume care numai el ne îngăduie să le mânuim, să facem din sentimente repere de viață.